

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Organizacja pracy szkół od 1 września 2012 roku

Materiały dla dyrektorów szkół

W ostatnich latach wprowadzono szereg ważnych zmian w prawie, wpływających na funkcjonowanie systemu oświaty w Polsce. Najważniejsza z punktu widzenia dyrektorów szkół była zmieniona ustawa o systemie edukacji i rozporządzenia w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego, nadzoru pedagogicznego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Nowa podstawa programowa, sukcesywnie wprowadzana do szkół, od 1 września 2012 roku dotrze także do szkół ponadgimnazjalnych, w tym liceów ogólnokształcących. Jej realizacja wymaga także zmiany przepisów dotyczących organizacji pracy, przede wszystkim ramowych planów nauczania.

W skierowanym do konsultacji społecznych projekcie rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania zaproponowano następujące zmiany w organizacji nauczania liceum:

- obowiązkowa kontynuacja nauczania w zakresie podstawowym języka polskiego, języków obcych, matematyki, wychowania fizycznego oraz realizacja 2-4 przedmiotów według programu rozszerzonego i przynajmniej jednego przedmiotu uzupełniającego;
- możliwość odejścia od systemu klasowo-lekcyjnego i tworzenie grup międzyoddziałowych;
- wprowadzenie obowiązujących uczniów bloków uzupełniających edukację: historia i społeczeństwo – dla uczniów, którzy wybrali przedmioty przyrodnicze w zakresie rozszerzonym lub przyroda – dla tych, którzy w zakresie rozszerzonym uczą się przedmiotów humanistycznych; wprowadzenie dodatkowych zajęć uzupełniających do wyboru przez uczniów: zajęć artystycznych oraz ekonomii w praktyce.

Projektowane zmiany pozwolą dyrektorom w sposób perspektywiczny planować kształcenie w trzyletnim cyklu, dając możliwość dostosowania oferty szkoły do możliwości i potrzeb ucznia i rodzica. Dobrze rozpoznane środowisko szkolne, jego potrzeby, umiejętność planowania i analizy, ukierunkowany rozwój ucznia powinny zapewnić właściwą i rozumną gospodarkę godzinami zajęć edukacyjnych.

Przychylnie przyjęcie zmiany dotyczącej organizacji pracy szkół wynikającej z nowego rozporządzenia, zrozumienie potrzeby jej wprowadzenia jest gwarantem spokojnego wejścia w nowy rok szkolny 2012/13.

Mając na uwadze artykułowaną przez wielu dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych potrzebę pogłębionej dyskusji nad proponowanymi w projekcie rozporządzenia rozwiązaniami, Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, w ramach projektu *Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego*, współfinansowanego ze środków UE, zorganizował spotkania warsztatowe dla ponad 350 dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych, których celem było przeanalizowanie proponowanych w projekcie zapisów, oraz

sformułowanie uwag i opinii, które zostały przesłane do Ministerstwa Edukacji Narodowej. W trakcie spotkań powstały też materiały wypracowane przez uczestników, w tym przykładowe szkolne plany nauczania.

Niniejsze opracowanie zawiera niewielką, acz reprezentatywną, próbkę tego, co w czasie kwietniowych spotkań w Jabłonie powstało. Prezentowane poniżej materiały przedstawiają:

Zestawienie przedmiotów nauczanych w szkołach na wszystkich etapach kształcenia wraz z minimalną liczbą godzin ich nauczania	str. 3
Porównanie liczby godzin wynikających z dotychczas obowiązujących i projektowanych ramowych planów nauczania	str. 7
Zestawienia liczb dni i tygodni nauki w latach szkolnych 2012/13, 2013/14 i 2014/15	str.11
Podstawowe informacje wspomagające dyrektora w organizowaniu pracy liceum ogólnokształcącego od roku szkolnego 2012/2013 (autorzy: Dorota Derecka, Tomasz Derecki, Zbigniew Sobór)	str.13
Przykładowe szkolne plany nauczania w liceum ogólnokształcącym (autor: Robert Kaśków)	str.21

Jeszcze w okresie wakacyjnym Ośrodek Rozwoju Edukacji planuje wydanie serii poradników dla dyrektorów szkół podstawowych, gimnazjów oraz liceów, prezentujących rozwiązania organizacyjne, które będą mogły stać się inspiracją i wsparciem dla dyrektorów szkół tworzących koncepcję ich pracy od 1 września 2012 roku. W dalszej perspektywie zostaną opracowane materiały dotyczące nauczania historii, przyrody, wychowania fizycznego, języków obcych, edukacji artystycznej oraz zasad tworzenia programów nauczania. Od września 2011 roku Ośrodek Rozwoju Edukacji będzie też organizował warsztaty i konferencje dla dyrektorów szkół, nauczycieli, pracowników doskonalenia i nadzoru dotyczące organizacji pracy szkół zgodnie z nową podstawą programową. Opracowane materiały oraz zaproszenia na spotkania szkoleniowe zamieszczane będą na stronie ośrodka: www.ore.edu.pl

Warszawa, 2 czerwca 2011 roku

Andrzej Jasiński

koordynator merytoryczny projektu

Minimalne liczby godzin nauczania poszczególnych przedmiotów i edukacji wynikające z projektu rozporządzenia

Liczba godzin tygodniowo	I etap			II etap			III etap		
	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV	Klasa V	klasa VI	Klasa I	Klasa II	klasa III
	19	21	22	25	26	28	29	30	31
	62			79			90		
edukacja zintegrowana	1150								
język polski				510			450		
język obcy nowożytny	190			290					
język obcy nowożytny							450		
edukacja muzyczna	95								
muzyka				95			30		
edukacja plastyczna	95								
plastyka				95			30		
historia i społeczeństwo				130					
wiedza o kulturze									
historia							190		
wiedza o społeczeństwie							65		
podstawy przedsiębiorczości									
przyroda				290					
geografia							130		
biologia							130		
fizyka							130		
chemia							130		
matematyka				385			385		
zajęcia komputerowe	95			95					
informatyka							65		
zajęcia techniczne				95			60		

zajęcia artystyczne			60
wychowanie fizyczne	290	385	385
edukacja dla bezpieczeństwa			30
kształcenie zawodowe			
zajęcia z wychowawcą		95	95
zajęcia rewalidacyjne	190 na ucznia	190 na ucznia	190 na ucznia
historia muzyki			
historia sztuki			
język łac. i kult. antyczna			
filozofia			
ekonomia w praktyce			

Liczba godzin tygodniowo	IV etap									
	LO			Technikum				ZSZ		
	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV	Klasa I	Klasa II	Klasa III
	30	32	29	33	35	34	31	27	28	30
91 R+U=870			133 R+U= 540				85			
edukacja zintegrowana										
język polski	P 360 R240			P 360 R240				160		
język obcy nowożytny	P450 R180									
język obcy nowożytny										
edukacja muzyczna										
muzyka										
edukacja plastyczna										
plastyka										
historia i społeczeństwo	U120					U120				
wiedza o kulturze	P30			P30						
historia	P60 R240			P60 R240				65		
wiedza o społeczeństwie	P30 R180			P30 R180				30		
podstawy przedsiębiorczości	P60			P60				30		
przyroda	U120									
geografia	P30 R240			P30 R240				30		
biologia	P30 R240			P30 R240				30		
fizyka	P30 R240			P30 R240				30		
chemia	P30 R240			P30 R240				30		
matematyka	P300 R180			P300 R180				130		
zajęcia komputerowe										
informatyka	P30 R180			P30 R180				30		
zajęcia techniczne										
zajęcia artystyczne	U30									

wychowanie fizyczne	P270	P360	290
edukacja dla bezpieczeństwa	P30	P30	30
kształcenie zawodowe		1470	1600
zajęcia z wychowawcą	90	120	95
zajęcia rewalidacyjne	180 dla ucznia	240 dla ucznia	180 dla ucznia
historia muzyki	R240	R240	
historia sztuki	R240	R240	
język łac. i kult. antyczna	R240	R240	
filozofia	R240	R240	
ekonomia w praktyce	U30		

Porównanie liczby godzin wynikających z dotychczas obowiązujących i projektowanych ramowych planów nauczania

a.szkoła podstawowa

		Dotychczas		W projekcie	
		min. w cyklu kształcenia	tygodniowo w cyklu kształcenia	min. w cyklu kształcenia	tygodniowo w cyklu kształcenia
I etap kształcenia, klasy I-III					
1.	Edukacja wczesnoszkolna, w tym:		60		
2.	zajęcia zintegrowane			1150	36
3.	język obcy nowożytny	190		190	6
4.	edukacja muzyczna	95		95	3
5.	edukacja plastyczna	95		95	3
6.	zajęcia komputerowe	95		95	3
7.	wychowanie fizyczne	290		290	9
8.	Godziny do dyspozycji dyrektora		3		2*
9.	Razem	63			62

* Różnica między sumą godzin wynikających z minimum określonego dla poszczególnych edukacji (poz.1-7 = 60) a sumą godzin ustalonych w projekcie do zrealizowania w każdej klasie (kl.I -19, klasa II -21, kl.III- 22 razem: 62). Godziny te można przeznaczyć tylko na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

II etap kształcenia, klasy IV-VI					
10.	Język polski		16	510	16
11.	Język obcy nowożytny		8	290	9
12.	Historia i społeczeństwo		4	130	4
13.	Przyroda		9	290	9
14.	Matematyka		12	385	12
15.	Muzyka		2	95	3
16.	Plastyka		2	95	3
17.	Technika/Zajęcia techniczne		2	95	3
18.	Informatyka/Zajęcia komputerowe		2	95	3
19.	Wychowanie fizyczne		12	385	12
20.	Zajęcia z wychowawcą		3	95	3
21.	Godziny do dyspozycji dyrektora				2**
	w tym na wdż		9	wg odrębnych przepisów: 14 godz. w klasie V i VI	1
22.	RAZEM		81		80

**Różnica między sumą godzin wynikających z minimum określonego dla poszczególnych edukacji (poz.10-20 = 77) a sumą godzin ustalonych w projekcie do zrealizowania w każdej klasie (kl.IV -25, klasa V -26, kl.VI- 28 razem: 79). Godziny te można przeznaczyć tylko na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

b.gimnazjum

		Dotychczas		W projekcie																		
		min. w cyklu kształcenia	tygodniowo w cyklu kształcenia	min. w cyklu kształcenia	tygodniowo w cyklu kształcenia																	
1.	Język polski	450	88	450	14																	
2.	Język obcy nowożytny	450		88	450	14																
3.	Drugi język obcy nowożytny																					
4.	Historia	190			88	190	6															
5.	Wiedza o społeczeństwie	65				88	65	2														
6.	Geografia	130					88	130	4													
7.	Biologia	130						88	130	4												
8.	Chemia	130							88	130	4											
9.	Fizyka	130								88	130	4										
10.	Matematyka	385									88	385	12									
11.	Informatyka	65										88	65	2								
12.	Wychowanie fizyczne	385											88	385	12							
13.	Edukacja dla bezpieczeństwa	30												88	30	1						
14.	Plastyka	30													88	30	1					
15.	Muzyka	30														88	30	1				
16.	Zajęcia z wychowawcą	95															88	95	3			
17.	Zajęcia artystyczne	60																88	60	2		
18.	Zajęcia techniczne	60																	88	60	2	
19.	Godziny do dyspozycji dyrektora																			88		2 *
	w tym wdż		88																		wg odrębnych przepisów: 14 godz. w klasie	1,5
	RAZEM			88																		91,5
																					91	

* Różnica między sumą godzin wynikających z minimum określonego dla poszczególnych przedmiotów (poz.1-18 = 88) a sumą godzin ustalonych w projekcie do zrealizowania w każdej klasie (kl.I -29, klasa II -30, kl.III- 31 razem: 90).Godziny te można przeznaczyć tylko na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

c.liceum ogólnokształcące

		Dotychczas		W projekcie		Maksymalna liczba godzin możliwa do zrealizowania**		
		godzin w cyklu kształcenia	min. w cyklu kształcenia	tygodniowo w cyklu kształcenia	2012/13 36 tygodni	2013/24 35 tygodni	2014/15 27 tygodni	
1.	Język polski	14	360	12 (4+4+4)	144	140	108	
2.	Język obcy nowożytny	15	450	15 (5+5+5)	180	175	135	
3.	Drugi język obcy nowożytny							
4.	Wiedza o kulturze	1	30	1	36			
5.	Historia	5	60	2	72			
6.	Wiedza o społeczeństwie	2	30	1	36			
7.	Podstawy przedsiębiorczości	2	60	2	72			
8.	Geografia	3	30	1	36			
9.	Biologia	3	+2 30	1	36			
10.	Chemia	3		1	36			
11.	Fizyka	3		1	36			
12.	Matematyka	9	300	10 (3+3+4)	108	105	108	
13.	Technologia informacyjna/ Informatyka	2	30	1	36			
14.	Wychowanie fizyczne	9	270	9 (3+3+3)	108	105	81	
15.	PO/Edukacja dla bezpieczeństwa	2	30	1	36			
16.	Zajęcia z wychowawcą	3	90	3 (1+1+1)	36	35	27	
17.	Przedmioty nauczane w zakresie rozszerzonym	10						

18.	Przedmioty nauczane w zakresie rozszerzonym i uzupełniające		870	29 (2+16+11)	72	560	297
19.	Godziny do dyspozycji dyrektora	4		1 *			27
	w tym na wdż		wg odrębnych przepisów: 14 godz. w klasie	1,5			
	RAZEM		92		92,5		

* Różnica między sumą godzin wynikających z minimum określonego dla poszczególnych przedmiotów (poz.1-18 = 90) a sumą godzin ustalonych w projekcie do zrealizowania w każdej klasie (kl.I -30, klasa II -32, kl.III- 29 razem: 91). Godziny te można przeznaczyć tylko na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

** Obliczona na podstawie zestawień zamieszczonych poniżej.

Liczba dni nauki w poszczególnych latach szkolnych – zestawienie dotyczy liceum ogólnokształcącego

Miesiąc / rok szkolny	2012/13	2013/14	2014/15
	liczba dni nauki		
IX	20	21	22
X	23	23	23
XI	21	19	19
XII	15	15	15
I	22	21	21
II	10	10	10
III	19	21	22
IV	20	18	13
V	20	21	-
VI	20	19	-
razem	190	188	145
po odjęciu dni wolnych ustalanych przez dyrektora szkoły	$190 - 10 = 180$	$188 - 10 = 178$	$145 - 7 = 138$
liczba pełnych tygodni nauki	$180 : 5 = 36$	$178 : 5 = 35,6$	$138 : 5 = 27,6$

Liczba tygodni nauki w poszczególnych latach szkolnych – zestawienie dotyczy liceum ogólnokształcącego

Rok szkolny	Liczba pełnych tygodni nauki	Liczba tygodni nauki z jednym dniem świątecznym	Liczba tygodni nauki z dwoma dniami świątecznymi	Uwagi
2012/13	34	2	4	
2013/14	33	5	1	
2014/15	27	1	2	
razem	94	8	7	

1. Wymagana minimalna liczba godzin nauczania obowiązkowych zajęć edukacyjnych w trzyletnim cyklu kształcenia w liceum ogólnokształcącym; $360+450+30+60+30+60+30+30+30+30+300+30+270+30+90+870=$ **2 670**

2. Klasa I w roku szkolnym 2012/13 ma mieć w tygodniu 30 godzin, czyli:
 $34 \times 30 + 2 \times 25 + 4 \times 20 - 2 \times 30$ (10 dni wolnych ustalanych przez dyrektora) = $1020 + 50 + 80 - 60 =$ **1 090**

3. Ta sama klasa w roku szkolnym 2013/2014 ma mieć w tygodniu 32 godziny, czyli:
 $33 \times 32 + 5 \times 25 + 1 \times 20 - 2 \times 32$ (10 dni wolnych ustalanych przez dyrektora) = $1 056 + 125 + 20 - 64 =$ **1 140**

4. Ta sama klasa w roku szkolnym 2014/15 ma mieć w każdym tygodniu 29 godzin, czyli:
 $27 \times 29 + 1 \times 23 + 2 \times 18 - 1,4 \times 29$ (7 dni wolnych ustalanych przez dyrektora) = $783 + 23 + 36 - 41 =$ **800**

5. W ciągu trzech lat nauki liczba godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych wyniesie: $1 090 + 1 140 + 800 =$ **3 030**

6. Minimalne liczby godzin nauczania wymienione w pkt 1 są obliczone na 30. tygodniowe lata nauki. Suma ilorazów tych liczb wyniesie:
 $12+15+1+2+1+2+1+1+1+1+10+1+9+1+3+29 =$ **90**

7. Suma tygodniowej liczby godzin w poszczególnych klasach: $30 + 32 + 29 =$ **91**

Tę jedną „wolną” godzinę dyrektor może przeznaczyć na zwiększenie liczby godzin wybranego obowiązkowego zajęcia edukacyjnego.

Organizowanie pracy liceum ogólnokształcącego
od roku szkolnego 2012/2013 - podstawowe informacje

1. Podstawowe reguły

TABELA 1.1: Informacje wstępne niezbędne do opracowania szkolnego planu nauczania

Składniki szkolnego planu nauczania				
zajęcia dodatkowe	1	obowiązkowe zajęcia edukacyjne <i>zakres podstawowy, zakres rozszerzony, przedmioty uzupełniające</i>		
	2	wychowanie do życia w rodzinie		
	3	religia/etyka		
	4	nauka języka mniejszości narodowej, etnicznej i języka regionalnego		
	5	zajęcia rewalidacyjne		
	6	Zajęcia organizowane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej		
	7	inne zajęcia		
Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych				
<i>Ustalony wymiar godzin obowiązkowych zajęć, który musi być zrealizowany w każdej klasie.</i>		typowy oddział	oddział dwujęzyczny	
		Klasa I	30 godzin	33 godziny
		Klasa II	32 godziny	35 godzin
		Klasa III	29 godzin	32 godziny
		<i>Razem</i>	91 godzin	100 godzin
Wymiar zakresu podstawowego, rozszerzonego oraz przedmiotów uzupełniających.				
	minimalny wymiar godzin	tygodniowy wymiar godzin		
zakres podstawowy	1830	61	od 2 do 4 przedmiotów	
zakres rozszerzony	870	29		
przedmioty uzupełniające				
godzina do dyspozycji dyrektora	30	1	<i>może być dodana do zakresu podstawowego, rozszerzonego lub do przedmiotów uzupełniających</i>	
	2730	91		
Przeliczenie minimalnego wymiaru godzin na tygodniowy wymiar godzin				
<ul style="list-style-type: none"> W ramowym planie nauczania określono minimalny wymiar godzin; W szkolnym planie nauczania należy określić tygodniowy wymiar godzin; Przeliczenie: 30 godz. minimalnego wymiaru godzin = 1 godz. tygodniowego wymiaru godzin 				

2. Zajęcia obowiązkowe realizowane w zakresie podstawowym

TABELA 2.1: Wymiar godzin przedmiotów nauczanych w zakresie podstawowym

	ramowy plan nauczania	szkolny plan nauczania	
	minimalny wymiar godzin w okresie nauczania	tygodniowy wymiar godzin w okresie nauczania	
W klasie I:			
historia	60 godz.	2 godz.	
podstawy przedsiębiorczości	60 godz.	2 godz.	
wiedza o kulturze	30 godz.	1 godz.	
wiedza o społeczeństwie	30 godz.	1 godz.	
geografia	30 godz.	1 godz.	
biologia	30 godz.	1 godz.	
chemia	30 godz.	1 godz.	
fizyka	30 godz.	1 godz.	
informatyka	30 godz.	1 godz.	
edukacja dla bezpieczeństwa	30 godz.	1 godz.	
Przez 3 lata nauki:			
język polski	360 godz.	12 godz.	
dwa języki obce	450 godz.	15 godz.	
drugi język nauczania	270 godz.	9 godz.	o. dwujęzyczne
matematyka	300 godz.	10 godz.	
wychowanie fizyczne	270 godz.	9 godz.	
godzina z wychowawcą	90 godz.	3 godz.	

TABELA 2.2: Zasady przydziału godzin na realizację zakresu podstawowego

Zajęcia obowiązkowe: zakres podstawowy
<p>Obowiązujące reguły:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na realizację zakresu podstawowego przeznaczono 61 godzin tygodniowo w cyklu; • Większość przedmiotów w zakresie podstawowym należy zrealizować w klasie I; • Przez 3 lata można nauczać w zakresie podstawowym: języka polskiego, języków obcych, matematyki, wychowania fizycznego; • Na realizację 2 języków obcych nowożytnych ustalono wspólny wymiar godzin, który należy podzielić między te języki; • W oddziałach dwujęzycznych na naukę języka obcego, który jest drugim językiem nauczania przeznaczono dodatkowo 9 godzin tygodniowo w cyklu (minimalny wymiar 270). <p>Zadania dyrektora:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podzielenie godziny przeznaczonych na naukę języków obcych między dwa języki; • ustalenie wymiaru języka polskiego, języków obcych, matematyki, który będzie realizowany w każdej klasie; • zdecydować o przeznaczeniu „wolnej godziny”, którą można przeznaczyć na realizację jednego z przedmiotów w zakresie podstawowym, przeznaczyć rozszerzonym lub przedmiotu uzupełniającego);

TABELA 2.3: Rozkład przedmiotów w zakresie podstawowym w cyklu nauczania

		I	II	III	
		30	32	29	
D		33	32	32	o. dwujęzyczne
A	biologia	1			
	chemia	1			
	e. dla bezpieczeństwa	1			
	fizyka	1			
	geografia	1			
	historia	2			
	informatyka	1			
	p. przedsiębiorczości	2			
	wok	1			
	wos	1			
C	B j. obcy (1)	3	3	3	
	j. obcy (2)	2	2	2	
	j. polski	4	4	4	
	matematyka	4	3	3	
E	wf	3	3	3	
	godz. wych.	1	1	1	
razem		29	16	16	
D	j. obcy (2 język)	3	3	3	o. dwujęzyczne
razem		32	19	19	

wyjaśnienia:

A	liczba godzin oraz realizacja w I klasie jest obowiązkowa, nie można nic zmienić
B	na naukę dwóch języków obcych przeznaczono przynajmniej 450 godzin w cyklu, co daje 15 godzin tygodniowo. Nie podzielono tych godzin między języki -> podział godzin między dwa języki należy do kompetencji dyrektora. Proponowany podział godzin: 9 godz. na pierwszy język i 6 godz. na drugi, jest typowy, ale nie obowiązkowy -> można np. przydzielić 12 godzin na pierwszy język, a 3 na drugi. lub zastosować jeszcze inny podział.
C	Są to przedmioty obowiązkowe, które można nauczać przez 3 lata. Nie określono liczby godzin, które trzeba zrealizować w I, II i III klasie -> podział liczby godzin między klasy należy do kompetencji dyrektora. Proponowany przeze mnie podział jest typowy, ale nie obowiązkowy. Np. język polski w zakresie podstawowym należy nauczać w wymiarze przynajmniej 12 godzin tygodniowo w cyklu, w tej sytuacji klasycznym podziałem jest układ: 4 godziny w I klasie, 4 w II i 4 w III, ale nie jest to obowiązkowe, równie dobrze można zastosować podział: 5 godz. w I klasie, 2 godz. w II klasie i 5 godz. w III. ->ograniczeniem dla dyrektora są tylko nieprzekraczalne limity godzin przeznaczonych na realizację obowiązkowych zajęć w I, II i III klasie.
D	obowiązuje tylko w oddziałach dwujęzycznych
E	Są to przedmioty obowiązkowe, które trzeba realizować przez trzy lata, w każdej klasie w tym samym wymiarze .

3. Zajęcia obowiązkowe - zakres rozszerzony i przedmioty uzupełniające

TABELA 3.1: Podstawowe reguły obowiązujące przy organizowaniu nauczania przedmiotów w zakresie rozszerzonym.

Zajęcia obowiązkowe: zakres rozszerzony i przedmioty uzupełniające
<p>Obowiązujące reguły:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Każdy uczeń musi realizować od 2 do 4 przedmiotów w zakresie rozszerzonym spośród zaproponowanych przez szkołę;
• Przynajmniej jednym z przedmiotów nauczanych w zakresie rozszerzonym musi być: historia, geografia, fizyka, biologia, chemia;
• Jeśli oddział (grupa oddziałowa, międzyoddziałowa) nie realizuje w zakresie rozszerzonym historii -> musi realizować przedmiot uzupełniający historia i społeczeństwo;
• Jeśli oddział (grupa oddziałowa, międzyoddziałowa) nie realizuje w zakresie rozszerzonym geografii, chemii, fizyki lub biologii -> musi realizować przedmiot uzupełniający przyroda;
• Na naukę przedmiotów w zakresie rozszerzonym oraz przedmiotów uzupełniających należy przeznaczyć co najmniej 870 godzin (29 godzin tygodniowo w cyklu nauczania);
• Większość przedmiotów w zakresie rozszerzonym należy realizować po zakończeniu ich realizacji w zakresie podstawowym, czyli od II klasy;
• Następujące przedmioty w zakresie rozszerzonym można realizować równocześnie z poziomem podstawowym (także od I klasy): język polski, język obcy, matematyka;
• Następujące przedmioty, które nie mają określonej podstawy programowej w zakresie podstawowym, można realizować od I klasy: język łaciński i kultura antyczna, historia sztuki, historia muzyki, filozofia; <p>Zadania dyrektora:</p> <ul style="list-style-type: none">
• organizowanie nauczania tak, aby umożliwić każdemu uczniowi realizację od 2 do 4 przedmiotów w zakresie rozszerzonym spośród proponowanych przez szkołę [zobacz: Tabela 3.2: organizowania nauczania w liceum w zakresie rozszerzonym];
• rozdzielanie godzin przeznaczonych na nauczanie przedmiotów w zakresie rozszerzonym oraz przedmiotów uzupełniających między klasy;
• przydzielenie dodatkowych godzin (powyżej minimalnego wymiaru godzin określonego dla przedmiotów nauczanych w zakresie rozszerzonym oraz przedmiotów uzupełniających), aby wypełnić wymóg realizacji przynajmniej 870 godzin na danym etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym lub przedmiotów uzupełniających oraz dostosować się do tygodniowego wymiaru godzin określonego w rozporządzeniu o ramowych planach nauczania dla każdej klasy;
• decydowanie o przeznaczeniu „wolnej godziny”, którą można przeznaczyć na realizację jednego z przedmiotów w zakresie rozszerzonym lub przedmiotu uzupełniającego (można też przeznaczyć na realizację przedmiotu w zakresie podstawowym)

TABELA 3.2: Procedura organizowania nauczania w liceum w zakresie rozszerzonym

<pre> graph TD D1[Dyrektor] -- "Obowiązkowo zasięga opinii w sprawie organizacji nauczania w tym proponowanych rozszerzeń" --> R["Rada szkoły jeśli nie ma rady szkoły rada pedagogiczna rada rodziców samorząd uczniowski"] R -- "Opcjonalnie przedstawia opinię w sprawie organizacji nauczania w tym proponowanych rozszerzeń" --> D2[Dyrektor] D2 -- "Uwzględnia możliwości organizacyjne, kadrowe i finansowe liceum" --> D2 D2 -- "Uwzględnia zainteresowania uczniów" --> D2 D2 -- "Organizuje nauczanie w tym ustala przedmioty nauczane w zakresie rozszerzonym" --> U[Uczeń] U -- "Wybiera" --> P["2-4 przedmioty nauczane w zakresie rozszerzonym"] </pre>	<p><u>Dyrektor organizuje nauczanie.</u></p> <p><u>Zobowiązany jest zwrócić się o opinię</u> do rady szkoły, a jeśli jej nie ma do rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego.</p> <p><u>Opinia nie jest wiążąca</u> dla dyrektora.</p> <p><u>Brak opinii</u> nie powstrzymuje dyrektora przed opracowaniem organizacji. Prawo zobowiązuje dyrektora do zasięgnięcia opinii, ale nie wymaga od wymienionych organów przedstawienia opinii.</p> <p><u>Dyrektor musi uwzględnić</u> zainteresowania uczniów oraz możliwości organizacyjne, kadrowe i finansowe liceum.</p> <p><u>Uczeń musi mieć możliwość wyboru od 2 do 4 przedmiotów</u> nauczanych w zakresie rozszerzonym spośród proponowanych przez szkołę.</p> <p><u>Nie określono terminu</u>, kiedy dyrektor ma zorganizować nauczanie w zakresie rozszerzonym. Może to zrobić przed rozpoczęciem kolejnego etapu edukacyjnego lub po I klasie.</p>
---	---

TABELA 3.3: Wymiar godzin przedmiotów nauczanych w zakresie rozszerzonym

	Ramowy plan nauczania	szkolny plan nauczania
	Minimalny wymiar godzin w okresie nauczania	tygodniowy wymiar godzin w okresie nauczania
Można realizować po zrealizowaniu poziomu podstawowego (w zasadzie od klasy II)		
historia	240 godz.	8 godz.
geografia	240 godz.	8 godz.
biologia	240 godz.	8 godz.
chemia	240 godz.	8 godz.
fizyka	240 godz.	8 godz.
wiedza o społeczeństwie	180 godz.	6 godz.
informatyka	180 godz.	6 godz.
Można realizować równoległe z poziomem podstawowym (od klasy I)		
język polski	240 godz.	8 godz.
język obcy	180 godz.	6 godz.
matematyka	180 godz.	6 godz.
Nie mają poziomu podstawowego (można realizować od klasy I)		
historia muzyki	240 godz.	8 godz.
historia sztuki	240 godz.	8 godz.
język łaciński i kultura antyczna	240 godz.	8 godz.
filozofia	240 godz.	8 godz.

TABELA 3.4: Wymiar godzin przedmiotów uzupełniających

	Ramowy plan nauczania	szkolny plan nauczania
	Minimalny wymiar godzin w okresie nauczania	tygodniowy wymiar godzin w okresie nauczania
historia i społeczeństwo	120 godz.	4 godz.
przyroda	120 godz.	4 godz.
zajęcia artystyczne	30 godz.	1 godz.
ekonomia w praktyce	30 godz.	1 godz.
inny przedmiot ¹	30 godz.	1 godz.

¹ Przedmiot, dla którego nie opracowano podstawy programowej, ale opracowany przez szkołę program został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.

4. Podział na grupy

TABELA 4.1: Reguły podziału na grupy

OBOWIĄZKOWY PODZIAŁ NA GRUPY			
Zajęcia	typ grup	I. uczniów	dodatkowe reguły
fizyka, chemia, biologia	oddziałowe	X	w klasach liczących więcej niż 30 uczniów, na nie więcej niż połowie obowiązkowych zajęć
informatyka	oddziałowe międzyoddziałowe	do 24	liczba uczniów w grupie nie może być większa niż liczba komputerów w pracowni*
wychowanie fizyczne	oddziałowe międzyoddziałowe międzyklasowe	do 26	grupy koedukacyjne oddzielne dziewcząt i chłopców
język obcy	oddziałowe międzyoddziałowe międzyklasowe	do 24	należy uwzględnić stopień zaawansowania znajomości języka obcego
edukacja dla bezpieczeństwa	oddziałowe	X	w klasach liczących więcej niż 30 uczniów, za zgodą organu prowadzącego, podczas ćwiczeń w zakresie pierwszej pomocy
OPCJONALNY PODZIAŁ NA GRUPY (JEST MOŻLIWY, ALE NIE JEST KONIECZNY)			
przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym <i>duże szkoły</i>	oddziałowe międzyoddziałowe	X	
przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym <i>małe szkoły (do 2 oddziałów w każdej klasie)</i>	oddziałowe międzyoddziałowe międzyklasowe	X	
DODATKOWE REGUŁY PODZIAŁU NA GRUPY			
w szkołach małych liczących nie więcej niż 2 oddziały każdej klasy			
język obcy		od 7	
zajęcia realizowane w zakresie rozszerzonym	oddziałowe międzyoddziałowe międzyklasowe	od 7	
w oddziałach specjalnych			
język obcy, informatyka, fizyka, chemia, biologia, wychowanie fizyczne		od 5	
w oddziałach integracyjnych (minimum 3 uczniów niepełnosprawnych)			
język obcy, informatyka, fizyka, chemia, biologia, wychowanie fizyczne		do 10	

* od 1.09.2013 r.

5. Zajęcia dodatkowe

TABELA 5.1 Zajęcia dodatkowe i specjalistyczne

Nazwa zajęć	Forma zajęć	Wymiar zajęć	Warunek organizacji
wychowanie do życia w rodzinie	w ramach oddziału w tym 5 godzin w grupach	14 godzin w każdej klasie	jeśli rodzice lub pełnoletni uczniowie nie zrezygnują z udziału w zajęciach.
religia/etyka	w ramach oddziału lub grupy oddziałowej (minimum 7 osób)	6 godzin tygodniowo w cyklu, po 2 godziny w każdej klasie	na wniosek rodziców ewentualnie pełnoletniego ucznia
język mniejszości narodowej (etnicznej lub język regionalny, zajęcia z historii i kultury mniejszości	w ramach oddziału lub grupy oddziałowej (minimum 14 uczniów), ewentualnie w grupach międzyoddziałowych (minimum 7 uczniów) lub międzyklasowych (minimum 3 uczniów)	zgodnie z odrębnymi przepisami	na pisemny wniosek rodziców
wsparcie psychologiczno-pedagogiczne	w grupach zajęcia: o charakterze terapeutycznym (do 10 osób), socjoterapeutyczne (do 10 osób), rozwijające uzdolnienia (do 8 osób), dydaktyczno-wyrównawcze (do 8 osób), korekcyjno-kompensacyjne (do 5 osób), logopedyczne (do 4 osób).	brak określonego wymiaru godzin	z godzin do dyspozycji dyrektora wynikających z art.42 ust.2 pkt.2 KN (przy ich braku z godzin sfinansowanych przez organ prowadzący) na podstawie planu działań wspierających
zajęcia rewalidacyjne	indywidualne	po 2 godziny tygodniowo w każdej klasie	na podstawie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego opracowanego dla każdego ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
inne zajęcia dodatkowe	zgodnie z decyzją dyrektora	zgodnie z decyzją dyrektora i możliwościami organizacyjnymi	z inicjatywy dyrektora

Szkolny plan nauczania LO w ... w roku szkolnym 2012/13

Założenia oferty szkolnej:

1. Szkoła oferuje nauczanie 3 przedmiotów na poziomie rozszerzonym.
2. Jednym z tych przedmiotów jest w każdej klasie język angielski. Uczniowie ponadto mogą wybrać jako drugi język obcy nowożytny: niemiecki lub francuski. Nauczanie na poziomie rozszerzonym trwa 3 lata.
3. Nauczanie języka angielskiego odbywa się w grupach międzyoddziałowych, z podziałem na stopnie zaawansowania. Liczba grup zaawansowania zależy od liczby otwieranych klas oraz liczby aktualnie zatrudnionych anglistów. Każda z grup ma tę samą liczbę godzin. W planie lekcji język angielski nauczany jest w tym samym czasie. Podobnie w przypadku drugiego języka obcego nowożytnego.
4. Szkoła oferuje nauczanie w systemie klasowym. Wyboru klasy uczniowie dokonują na etapie naboru. Po pierwszej klasie uczniowie mogą dokonać zmiany klasy, a tym samym rozszerzeń.
5. Szkoła proponuje nauczanie w czterech klasach I:
  - a. Klasa biologiczno-chemiczna z rozszerzonym językiem angielskim (przedmioty z nauczaniem rozszerzonym: biologia, chemia, angielski przedmiot uzupełniający: historia i społeczeństwo)
  - b. Klasa humanistyczno-filmowa z rozszerzonym językiem angielskim (przedmioty z nauczaniem rozszerzonym: polski, historia, angielski przedmiot uzupełniający: przyroda, edukacja filmowa)
  - c. Klasa matematyczno-fizyczna z rozszerzonym językiem angielskim (przedmioty z nauczaniem rozszerzonym: matematyka, fizyka, angielski przedmiot uzupełniający: historia i społeczeństwo)
  - d. Klasa ogólna z rozszerzoną geografiją, wos-em i językiem angielskim (przedmioty z nauczaniem rozszerzonym: geografia, wos, angielski przedmiot uzupełniający: historia i społeczeństwo, edukacja prawna).
6. Nauczanie przedmiotów w zakresie rozszerzonym trwa od klasy I do klasy III.
7. W każdej klasie tygodniowa liczba godzin wynosi: w kl. I – 30, w kl. II – 32, w kl. III – 29.

Poniżej propozycja ramowych planów nauczania 4 klas: biologiczno-chemicznej, humanistyczno-filmowej, ogólnej i matematyczno-fizycznej – z zachowaniem układu tabelarycznego w przesłanej propozycji.

Klasa biologiczno-chemiczna z rozszerzonym językiem angielskim

L.p.	Przedmiot	Tygodniowa liczba godzin			Łączna liczba godz.	Liczba godz. w cyklu	minimum
		I klasa	II klasa	III klasa			
1.	Język polski	4	4	4	12	360	360
2.	Język angielski	3	3	3	9	270	450
3.	Język II obcy now.	2	2	2	6	180	
4.	Wiedza o kult.	1	-	-	1	30	30
5.	Historia	2	-	-	2	60	60
6.	Wiedza o społ.	1	-	-	1	30	30
7.	Podst. przeds.	2	-	-	2	60	60
8.	Geografia	1	-	-	1	30	30
9.	Biologia	1	-	-	1	30	30
10.	Chemia	1	-	-	1	30	30
11.	Fizyka	1	-	-	1	30	30
12.	Matematyka	3	3	4	10	300	300
13.	Informatyka	1	-	-	1	30	30
14.	Wych. fizyczne	3	3	3	9	270	270
15.	Eduk. dla bezp.	1	-	-	1	30	30
16.	Godz. z wych.	1	1	1	3	90	90
	Razem 1-16	28	16	17	61	1830	1830
17.	I rozszerzenie – angielski	2	2	2	6	180	180
18.	II rozszerzenie – biologia	-	5	5	10	300	240
19.	III rozszerzenie – chemia	-	6	4	10	300	240
20.	I przedm. uzupełn. – historia i społeczeństwo	-	3	1	4	120	120
22.	II przedm. uzupełn.	-	-	-	-	-	-
	Razem 17-22	2	16	12	30	900	780
	RAZEM 1-22	30	32	29	91	2730	2610

Klasa humanistyczno-filmowa z rozszerzonym językiem angielskim

L.p.	Przedmiot	Tygodniowa liczba godzin			Łączna liczba godz.	Liczba godz. w cyklu	minimum
		I klasa	II klasa	III klasa			
1.	Język polski	4	4	4	12	360	360
2.	Język angielski	3	3	3	9	270	450
3.	Język II obcy now.	2	2	2	6	180	
4.	Wiedza o kult.	1	-	-	1	30	30
5.	Historia	2	-	-	2	60	60
6.	Wiedza o społ.	1	-	-	1	30	30
7.	Podst. przeds.	2	-	-	2	60	60
8.	Geografia	1	-	-	1	30	30
9.	Biologia	1	-	-	1	30	30
10.	Chemia	1	-	-	1	30	30
11.	Fizyka	1	-	-	1	30	30
12.	Matematyka	3	3	4	10	300	300
13.	Informatyka	1	-	-	1	30	30
14.	Wych. fizyczne	3	3	3	9	270	270
15.	Eduk. dla bezp.	1	-	-	1	30	30
16.	Godz. z wych.	1	1	1	3	90	90
	Razem 1-16	28	16	17	61	1830	1830
17.	I rozszerzenie – angielski	2	2	2	6	180	180
18.	II rozszerzenie – język polski	-	5	4	9	270	240
19.	III rozszerzenie – historia	-	5	4	9	270	240
20.	I przedm. uzupełn. – przyroda	-	3	1	4	120	120
22.	II przedm. uzupełn. – edukacja filmowa	1	1	1	2	60	30
	Razem 17-19	2	16	12	30	900	810
	RAZEM 1-22	30	32	29	91	2730	2640

Klasa ogólna z rozszerzoną geografią, wos-em i językiem angielskim

L.p.	Przedmiot	Tygodniowa liczba godzin			Łączna liczba godz.	Liczba godz. w cyklu	minimum
		I klasa	II klasa	III klasa			
1.	Język polski	4	4	4	12	360	360
2.	Język angielski	3	3	3	9	270	450
3.	Język II obcy now.	2	2	2	6	180	
4.	Wiedza o kult.	1	-	-	1	30	30
5.	Historia	2	-	-	2	60	60
6.	Wiedza o społ.	1	-	-	1	30	30
7.	Podst. przeds.	2	-	-	2	60	60
8.	Geografia	1	-	-	1	30	30
9.	Biologia	1	-	-	1	30	30
10.	Chemia	1	-	-	1	30	30
11.	Fizyka	1	-	-	1	30	30
12.	Matematyka	3	3	4	10	300	300
13.	Informatyka	1	-	-	1	30	30
14.	Wych. fizyczne	3	3	3	9	270	270
15.	Eduk. dla bezp.	1	-	-	1	30	30
16.	Godz. z wych.	1	1	1	3	90	90
	Razem 1-16	28	16	17	61	1830	1830
17.	I rozszerzenie – angielski	2	2	2	6	180	180
18.	II rozszerzenie – geografia	-	5	4	9	270	240
19.	III rozszerzenie – wos	-	5	4	9	270	240
20.	I przedm. uzupełn. – historia i społeczeństwo	-	3	1	4	120	120
22.	II przedm. uzupełn. – edukacja prawna	-	1	1	2	60	30
	Razem 17-19	2	16	12	30	900	810
	RAZEM 1-22	30	32	29	91	2730	2640

Klasa matematyczno-fizyczna z rozszerzonym językiem angielskim

L.p.	Przedmiot	Tygodniowa liczba godzin			Łączna liczba godz.	Liczba godz. w cyklu	minimum
		I klasa	II klasa	III klasa			
1.	Język polski	4	4	4	12	360	360
2.	Język angielski	3	3	3	9	270	450
3.	Język II obcy now.	2	2	2	6	180	
4.	Wiedza o kult.	1	-	-	1	30	30
5.	Historia	2	-	-	2	60	60
6.	Wiedza o społ.	1	-	-	1	30	30
7.	Podst. przeds.	2	-	-	2	60	60
8.	Geografia	1	-	-	1	30	30
9.	Biologia	1	-	-	1	30	30
10.	Chemia	1	-	-	1	30	30
11.	Fizyka	1	-	-	1	30	30
12.	Matematyka	3	3	4	10	300	300
13.	Informatyka	1	-	-	1	30	30
14.	Wych. fizyczne	3	3	3	9	270	270
15.	Eduk. dla bezp.	1	-	-	1	30	30
16.	Godz. z wych.	1	1	1	3	90	90
	Razem 1-16	28	16	17	61	1830	1830
17.	I rozszerzenie – angielski	2	2	2	6	180	180
18.	II rozszerzenie – matematyka	-	5	4	9	270	180
19.	III rozszerzenie – fizyka	-	6	5	11	330	240
20.	I przedm. uzupełn. – historia i społeczeństwo	-	3	1	4	120	120
22.	II przedm. uzupełn.	-	-	-	-	-	-
	Razem 17-19	2	16	12	21	900	720
	RAZEM 1-22	30	32	29	91	2730	2550

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

